

wenken voor de volgende tien jaar ...

De redactieploeg van 'Communicatie' viert dit academiejaar het 10-jarig bestaan van haar tijdschrift en het is dus een beetje feesten geblazen maar ook wat terugdenken aan alles wat gedurende het voorbije decennium goed ging en fout liep, aan de gevolgde beleidslijnen en aan de graad waarmee af en toe van deze lijnen werd afgeweken.

Aan enkele collega's uit het Nederlandse taalgebied vroegen wij bij deze gelegenheid hoe, in hun ogen, idealiter een communicatiewetenschappelijk tijdschrift in het Nederlandse taalgebied er zou moeten uitzien. De binnengekomen antwoorden — waarvoor onze grote dank — zijn hierbij afgedrukt.

Zowel Stappers als Van Pelt leggen de nadruk op de 'platformfunctie': de eerste wijst daarbij terecht op het grote voordeel dat de kennis van vreemde talen oplevert voor een klein taalgebied, terwijl laatstgenoemde een lans breekt voor essayistische bijdragen in de stijl van zijn (en ook onze) grote vriend Prakke. Ook Van der Meiden gaat in op dit punt en vindt dat 'open' artikelen met liefst niet te veel statistisch en ander bewijsmateriaal, maar met veel gezond verstand geschreven, in communicatiewetenschappelijke vakbladen meer aan bod moeten komen. Niet te veel 'scientism' dus, zoals Dallas Smythe ooit gezegd heeft. Onze Utrechtse collega voelt ook iets voor echt 'clubnieuws', informatie over eigen centra, wetenschappelijke projecten, een vraagbaak voor werkzoekenden, enz. Tussendoor speelt hij met het niet onaardige idee van de oprichting van een vereniging van studenten in de communicatiewetenschap in het Nederlandse taalgebied. Ja, waarom eigenlijk niet? Briers tenslotte gooit het over een totaal andere boeg en, als wij zijn vurig pleidooi goed interpreteren, denkt hij vooral aan een blad dat vrij kordaat en met open vizier een aantal problemen van mediabeleid, en zelfs van communautaire en cultureel-artistieke aard zou aanpakken. En met kwistige hand strooit onze Gentse collega enkele concrete suggesties rond die deze 'beuk- en stootfunctie' kunnen waar maken.

De redactie heeft nu stof genoeg om zich verder te gaan bezinnen en 'in eigen hart te kijken'. Over tien jaar — in 1991 — zien wij dan wel wat zij er van gemaakt heeft en of — om het met Stappers' woorden uit te drukken — in de richting van het ideale communicatiewetenschappelijk tijdschrift wat vorderingen gemaakt zijn.

Prof. dr. G. FAUCONNIER,
Voorzitter van het Centrum voor
Communicatiewetenschappen,
K.U.Leuven.

Waarde collega,

U vraagt aan welke voorwaarden, volgens mij, idealiter een communicatie-wetenschappelijk tijdschrift in het Neder-

landse taalgebied moet voldoen. Die vraag interpreteer ik als de vraag naar mijn visie op het ideale tijdschrift; «voorwaarden» vind ik daarbij zo streng klinken.

Welnu, idealiter moet zo'n blad het platform zijn voor de wetenschapsbeoefening, dat wil zeggen: alles wat gebeurt moet zijn weerslag vinden in het blad, zowel wat er aan onderzoeken plaatsvindt, wat er aan theorieën ontwikkeld wordt, en ook de technologische, wettelijke en organisatorische veranderingen die in een wisselwerking de sociale communicatie beïnvloeden. Ook moet het dan ruimte bieden aan de discussies tussen vakgenoten, omdat immers de vooruitgang gebaat zal zijn met botsing der meningen, wetenschappelijk vooruitzien is geen rechtlijnig voortschrijden.

Op zich lijkt het mij uiterst acceptabel dat dit alles geschiedt vanuit een bepaalde visie op het wetenschapsgebied, maar dan moet dat wel, ook binnen het blad zelf, in de vorm van een open dialoog geschieden.

Omdat het een tijdschrift voor het Nederlandse taalgebied betreft, moet het een platform voor nederlandstalige wetenschappers zijn; omdat ook de open dialoog onontbeerlijk is, blijft er ruimte voor anderen. Dat moet niet worden een herhaling of vertaling van wat in de wereld-vakpers gebeurt: nederlandstaligen dienen te blijven profiteren van het feit dat zij door scholing en misschien wel door talent, naar verhouding meer vreemde talen kennen dan de inwoners van grotere taalgebieden.

Daardoor kan het tijdschrift een knooppunt (geen digest s.v.p.) worden van de wetenschapsontwikkelingen.

Vooronderstelling daarbij is dan wel dat de nederlandstalige communicatiewetenschappers een rol spelen in de ontwikkeling van hun vak.

Het ideale tijdschrift in deze zin bestaat niet, misschien bestaat het nog niet. We moeten al tevreden zijn wanneer we in die richting wat vorderingen maken.

J.G. STAPPERS
Katholieke Universiteit
Nijmegen

Mijnheer de Voorzitter,
Waarde Collega,

Ik vind uw tijdschrift gewoon uitstekend en ik ben er trots op van tijd tot tijd een kleine bijdrage te kunnen leveren.

Over die bijdragen nog enkele *suggesties*.

In dit kleine land van ons heb ik altijd de noodzakelijkheid gevoeld om een onvermoeid protagonist te zijn van een systematische samenwerking met zoveel mogelijk partners. Dat onze Leuvense collega's daar niets tegen hebben bewijst deze herdenkingsbrochure. Alleen zou ik misschien durven voorstellen, dat het met meer tactische regelmaat gebeurt, dat we met onze drie onderbemande secties een meer gesloten

groep gaan vormen, die samen de dringende communicatieproblemen in dit verscheurd België aanpakt en overgaat tot taakverdeling en dit blad als een gemeenschappelijk forum presenteert.

1. Als we wetenschappelijk willen bewijzen wat ik vooropstel in mijn studie «Onevenwichtige berichtgeving in een onevenwichtig land», dan kunnen we deze bijna onoverzichtelijke maar weinig bestudeerde materie verdelen over enkele afzonderlijke onderzoeken, die hun gemeenschappelijke reflectie krijgen in «Communicatie».
2. Geen andere natie is zo overwoekerd door de kabeltelevisie en desondanks beschikken we nog altijd over geen Hoge Raad voor Mediabeleid. Waarop wachten de universiteiten en hun gespecialiseerde secties om hier een voorafgaande studie te publiceren, natuurlijk in een gemeenschappelijke monitor?
3. Het spreekt vanzelf dat we hier niet alleen het accent zouden leggen op organisatorische en vakbondsmaterialen, maar op inhoudelijke indicatoren eveneens: «In hoeverre gebruiken de Franstaligen in ons land de media om hun ontzagwekkende machtsstructuren en overwichten te bestendigen?»
4. Kunnen onze drie studiecentra nauwer in contact treden met de studiedienst van de BRT, om andermaal samen sluimerende omroepoestanden te doorgronden en te doorbreken: BRT-3 wordt, naar mijn mening, uitmuntend geleid, maar kan wegens zijn veel te geringe beluistering in een bezuinigingsperiode in gevaar komen. Ik heb voorgesteld aan Karel Aerts dat we daar samen iets zouden aan doen. Met drie gespecialiseerde afdelingen én omroepstrategen én een «Communicator» als de uwe bereiken we zeker resultaat.
5. De overheid, die het al zeer druk heeft, zal het ons niet ten kwade duiden, dat we haar helpen met suggesties die voortvloeien uit ernstig wetenschappelijk onderzoek. Wat kan er worden gedaan om onze enorme achterstand op het gebied van de artistieke belangstelling en van het bijwonen van concerten goed te maken? Indien na een gemeenschappelijk onderzoek mocht blijken, dat alleen het Ministerie van Nationale Opvoeding dit kan verhelpen door in het algemeen middelbaar en technisch onderwijs het begrip en de liefde voor de grote populaire meesters in te prenten, dan zullen we meer kans op succes hebben via een overtuigend eindartikel, dan door brieven en vragen, zelfs van parlementaire aard.
6. De Europese Gemeenschap wil de integratie bevorderen, ook op het cultureel-artistiek vlak. Maar hebben we daar al iets voor ondernomen? Ik heb daar een studie over geschreven; «De Europese muziekfestivals en de bevordering van de Europese idee». Een collega kan gelijkaardige stromingen nagaan via de grote jazz- en popfestivals. Met als weerslag in uw tijdschrift een vollediger en dus correcter eindperspectief.
7. Kunnen we geen bestendige stootgroep oprichten, die bij spoedgevallen zoals de plotselinge beslissing om televisie-reclame toe te laten, in een speciale uitgave van uw blad de basisregels samenvat, zoals we die afleiden uit de buitenlandse geplogendheden en geschikt achten voor binnenlands gebruik na de onvermijdelijke aanpassing. Natuurlijk zouden we in onze werkgroepen steeds die collega's uit de praktijk uitnodigen, die sedert lang een grondige belangstelling lieten blijken voor gebundelde wetenschappelijke en professionele kennis.

8. Normaal trachten we, door gesprekken met de politieke leiders en de wetenschappers van een land de media daar beter te begrijpen. We kunnen ook omgekeerd te werk gaan. Vorige maand heeft een universitaire groep van Gent de Zwitserse media-leiding en de mediadeskundigen aan de tand gevoeld, om de communautaire verhoudingen en problemen te doorgronden. En we hebben bijna de zekerheid dat onze politieke verantwoordelijken met hun staats hervorming heel anders waren te werk gegaan, indien ze ons voorbeeld hadden gevolgd, maar enkele jaren geleden. Persoonlijk stel ik de vraag waarom de BRT daar niet aan gedacht heeft om aldus de dossierkennis van de Vlaamse politieke leiders nuttig te vergroten en ook die van de Vlaamse mensen die hen moet harden tegen een traditioneel geworden toegeeflijkheid. Zo kan een wetenschappelijk orgaan, (of heeft mijn verbeelding mij weer te ver doen afdrijven?) een leidraad worden voor iedereen, of in ieder geval voor een vakgebied dat «communicatiewetenschap» heet de nuttige doorstroming van nuttige studies veruimen.
9. Bij ons recent bezoek aan de media in een ander drietaalenland als het onze, spraken we ook uitvoerig met Prof. Ulrich Saxer in Zürich: misschien konden we de basis leggen voor een systematische uitwisseling van gegevens over elkanders communautair media-beleid en voor het gemeenschappelijk publiceren van dezelfde artikels terzake.
10. Destijds heeft Premier Martens gevraagd, of de audio-visuele media er niet kunnen toe bijdragen, dat ze de twee gemeenschappen dichter tot mekaar zouden brengen dan weg van mekaar. Een werkgroep, bestaande uit een paar geïnteresseerden van de media én van de universiteiten aan weerszijden van de taalgrens kan ruime perspectieven openen, zeker in een land waar de twee administrateurs-Generaal universiteitscollega's zijn. «Communicatie» kan dan, samen met een van de Franstalige alternatieve publikaties, de «communicator» worden van mensen die de wetenschap in dienst stellen van de mensheid.

En tot slot denk ik aan een nog heel andere opgave voor een gezaghebbend tijdschrift als het uwe. Ik had altijd de indruk dat wij Belgen een beetje meer efficiency zouden kunnen gebruiken. Wij studeren wel veel en schrijven dan daarover, met de medewerking somtijds van de communicators zelf, maar we zouden in de schoot van de redactie iemand kunnen aanwijzen, die één enkele maar boeiende opdracht krijgt: nagaan in hoeverre duidelijke wetenschappelijke en professionele resultaten en afspraken een praktisch gevolg krijgen. Eye-openers hadden we in dit land altijd te weinig.

Jan BRIERS
R.U.Gent

Aan welke voorwaarden — idealiter — een tijdschrift op communicatiewetenschappelijk gebied moet voldoen? Ik draai de vraag eerst om: aan welke voorwaarden vindt U — idealiter — dat een lezer moet voldoen? Ik wil best bekennen dat ik als een scharrelkip rondga door de overvloed aan literatuur op mijn vakgebied. Ik ben inderdaad een actieve Uses and Grati-ficationskip, die mij uit zelfbehoud verweer tegen Agendasetting redacties met het geheime wapen van mijn eigen voorkeur. Zo vindt men overal wat. Als U geïnteresseerd bent in zo'n lezer, wil ik wel verklappen welke pikorde ik ongeveer aanhoud.

Ik vlieg allereerst af op korte onderzoekverslagen, zowel uit eigen land als uit het buitenland. Communications Abstracts gebruik ik om snel kennis te maken met nieuwe boeken en artikelen. Uit alle tijdschriften pik ik trouwens eerst de boekbesprekingen. Ik mis in Nederlandse tijdschriften vaak aankondigingen van nieuw onderzoek, met korte vermelding van doelstelling en methode, wie het gaat (gaan) uitvoeren en wie het betaalt (betalen). Eindeloze tabellen met minutieuze cijfertjes sla ik in de regel over, of ze moeten heel precies in mijn belangstellingssfeer liggen. Ik zou graag willen dat een Nederlands tijdschrift op ons vakgebied meer beschouwelijke artikelen gaf over de functie van massacommunicatie in onze samenleving. Dat hoeft niet op onderzoek gebaseerd te zijn. Een mens mag ook zelf wat denken en de meeste collega's denken heus wel wat buiten de onderzoeken om die ze kennen. Waarom wordt er niet gewoon gebrainstormd in bladen? Mijn bittere ervaring op spreekbeurten en lezingen is dat je onmiddellijk wordt afgestraft als je niet met cijfers kunt aantonen wat je beweert. Onzin! Er is nog geen telmachine of computer of methode uitgevonden die mijn commonsense kan vervangen en mijn instinct. Dus: meer «open» artikelen, waarin mensen bereid zijn hun nek uit te steken en niet altijd als bibberige dametjes en heertjes achter het kamerscherm van hun cijfertjes blijven.

Vervolgens: meer nieuws uit de onderwijswereld in ons vak. We weten in het Nederlands taalgebied nauwelijks wie wat geeft, welke curricula worden gevolgd, welke scripties er liggen, in welke specialismen men geïnteresseerd is. Clubnieuws dus. Een blad als bedoeld door de redactie zou ook een vraagbaak voor werkzoekenden in ons vak moeten zijn. Een prima activiteit voor een vereniging van studenten in de (massa)communicatiewetenschappen in het Nederlands taalgebied. Waarom is die er eigenlijk nog niet? Als ik nog even door mag gaan met pikken: ik ben erg geïnteresseerd in congressen in ons vakgebied die wat voorstellen. Daarom heb ik behoefte aan «beredeneerde agenda's» van congressen, zodat ik aan kan voelen wat het voor mij kan betekenen. Tenslotte zou ik wel eens beter kennis willen maken met collega's via interviews met hen en op die manier ook inzicht krijgen in hun interesses en werk. Tot nu toe heb ik het over één blad. Dat spreekt Nederlanders niet aan, jammer. Voorlopig zal ik moeten blijven pikken uit een stuk of tien bladen. En dan nog vindt deze kip niet wat hij zoekt.

Anne VAN DER MEIDEN
Rijksuniversiteit Utrecht

Door de voorzitter van het Centrum voor Communicatiewetenschappen ben ik uitgenodigd op ongeveer één getypte bladzijde te formuleren aan welke voorwaarden, volgens mij, idealiter een communicatiewetenschappelijk tijdschrift in het Nederlands taalgebied moet voldoen.

Die vraag is gemakkelijker gesteld dan beantwoord. Aan de andere kant valt het, schrijvend d.d. 6 april 1981 bijna zeven jaar weg uit het Leuvense CeCoWe, wel iets gemakkelijker aan te geven hoe een dergelijk tijdschrift door zijn leesbaarheid, relevantie en reikwijdte van de daarin behandelde onderwerpen zou kunnen voldoen aan mijn behoeften als lezer.

Zie ik het goed, dan heeft een communicatiewetenschappelijk tijdschrift dat in Vlaanderen verschijnt naast de functie van scherp bewaakte brug naar de buitenwereld de nog belangrijker taak van forum binnen de groep van intellectueel geïnteresseerde mensen. Als zodanig behoort dat tijdschrift een kritische zeef te zijn, waarop alleen het waardevolle en authentieke blijft liggen en waar de humbug, de aanstellerij en het hobbyisme genadeloos doorheen valt.

Zonder al het andere zonder meer over boord te zetten betekent dit in concreto: Informeren in wijze zelfbeperking over het communicatiewetenschapsbedrijf hier te lande en het gericht volgen van de belangrijkste stromingen en discussies elders. Maar het zal ook «ter zake» verkennend, prospectief zijn aandacht richten op het gebeurende en in een pluriforme en open opstelling zijn oordeel uitspreken over hetgeen in de wereld van de media verschijnt, over wat op dit gebied vreemd en nieuw en vaak overrompend is en waarvan de wetenschap geacht wordt een gefundeerde mening te hebben.

In een tijdschrift in deze stijl zouden essayistische — journalistieke zal men zeggen als men hatelijk wil zijn — redematies, zoals die door Fokke Sierksma werden en door Henk Prakke worden beoefend, in geen nummer mogen ontbreken. Nu ook binnen de communicatiewetenschap steeds meer de sociaal-wetenschappelijke jargonitis, de statistisch-tabellarische aanpak, de drang tot technocratische beheersing en het doemdenken (dat in bepaalde modieuze kringen theologische vormen aanneemt) doordringen, valt het deze vaklezer op hoezeer toch die voortreffelijk uitgewerkte prakkezaties, boeiend geschreven en goed gecomponeerd, het meest indruk blijven maken.

Ten einde de bovenomschreven functie zo goed mogelijk tot uitdrukking te laten komen zou ook de vormgeving veel verder ontwikkeld moeten zijn dan bij gelijk welke ander doorsnee vakblad.

Ik hoop dat de redactie de gereedschappen vindt om een dergelijk tijdschrift te maken en er de competente medewerkers voor weet te zoeken, bijeen te houden, te leiden en te inspireren.

Herman VAN PELT
Universitaire Instelling
Antwerpen